

УДК 330.658

Людмила Малюта

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВІТЧИЗНЯНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ljydmyla Maliuta

ECONOMIC SECURITY IN A SYSTEM OF DOMESTIC ENTERPRISES ADMINISTRATION

Саме сьогодні, в умовах суспільної нестабільності та економічних трансформацій, недостатня увага приділяється ролі і місцю економічної безпеки в системі управління підприємствами. Це призводить до неадекватної реакції окремих суб'єктів на небезпеки та загрози, що виникають у сучасному економічному просторі і, як наслідок, окремі їх рішення виявляються помилковими, особливо щодо адаптації до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, використання моделей поведінки у нестандартних ситуаціях, реакції на фактори впливу тощо. Все це сприяє виникненню значних загроз у діяльності підприємств, обмеженості їх мобільності і втраті потенціальних можливостей. І особливо, це позначається на формуванні і розвитку ринку машинобудівної продукції, її конкурентоспроможності, на структурних перетвореннях в галузі загалом.

Методологічні, методичні та прикладні питання економічної безпеки підприємства висвітлюються в наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема: Б. Андрушківа, М. Войнаренка, Б. Губського, Д. Зеркалова, С. Ілляшенка, В. Лук'янової, В. Мартинюка, В. Нижника, О. Сороківської, О. Шнипко, В. Алена, Дж. Вуда, К. Річардса та ін.

Зусиллями згаданих учених запропоновано економічні, інституційні та правові засади економічної безпеки підприємства, виділено основні принципи та напрями вдосконалення та створення системи економічної безпеки підприємства.

Науковці у своїх працях достатньо глибоко дослідили функції, загрози та методи визначення рівня економічної безпеки підприємства в умовах трансформаційних процесів, розробили основні підходи до аналізу її функціональних складових.

Аналізуючи праці науковців, що займалися вивченням проблематики економічної безпеки, бачимо, що визначення сутності даного поняття в контексті управління зводиться в основному до трьох основних аспектів:

– по-перше, стан підприємства, який забезпечує йому здатність протидіяти несприятливим зовнішнім впливам, стан захищеності підприємств від збитків, які умовно можна розділити на кілька видів: випадкові та навмисні; спрямовані проти власності; такі, що перешкоджають економічній діяльності; управлінські; інформаційні; структурно-функціональні; кредитно-фінансові; техніко-технологічні; товарно-розподільчі; екологічні; такі, що спричиняються персоналом фірми; адміністративні та кримінальні; іміджеві;

– по-друге, як комплекс профілактичних заходів, спрямованих на запобігання небезпек, включаючи системний аналіз сильних та слабких сторін підприємства, управління ризиками (виявлення, оцінювання та нейтралізація), впровадження системи попереджувальних заходів по визначених зонах небезпек;

– по-третє, як систему управління сферами діяльності, спрямовану на виведення підприємства з зони дії небезпеки, у тому числі проведення

реструктуризації суб'єкта господарювання в цілому або окремих напрямів його діяльності.

Виходячи із методології дослідження економічної безпеки підприємства бачимо, що основною вимогою принципу системності в процесі формування системи економічної безпеки виступає аналіз цілей управління виробничою системою і процесу доцільного її функціонування. Системний підхід містить у собі організаційні, творчі, теоретичні, експериментальні і прагматичні елементи.

Як відомо, будь-яка організація представляє собою взаємодію двох підсистем: керуючої і керованої. Одна підкоряється іншій; структуризація, яка дозволяє аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язок в рамках конкретної організаційної структури. Як правило, процес функціонування системи зумовлений не стільки властивостями її окремих елементів, скільки властивостями самої структури; множинність, яка дозволяє використовувати безліч кібернетичних, економічних і математичних моделей для опису окремих елементів і підсистем загальної системи економічної безпеки. Керуюча підсистема визначає мету та цілі, які повинно досягти підприємство, а також засоби їх реалізації. Останнє втілюється через управлінський вплив на керовану підсистему завдяки функціям та методам управління.

Взаємозв'язок між керуючою та керованою підсистемою здійснюється за допомогою процесу комунікацій шляхом передачі інформації по каналах прямого та зворотного зв'язку.

Керуюча підсистема виконує функцію контролюючої, хоча елементи контролю поширюються і на керовану.

Керована підсистема проводить необхідні розрахунки показників економічної безпеки підприємства в розрізі основних її складових і результати доводить до керівництва, яке повинно приймати відповідні управлінські рішення.

До основних етапів процесу управління економічною безпекою машинобудівного підприємства віднесемо такі:

1. Постановка мети та цілей управління економічною безпекою.
2. Створення організаційних умов для ефективного управління економічною безпекою та визначення відповідальних осіб за надання всієї необхідної інформації.
3. Виділення складових економічної безпеки.
4. Отримання первинної інформації.
5. Визначення коефіцієнтів вагомості складових.
6. Розрахунок часткових (локальних) та загального (інтегрального) показника економічної безпеки підприємства.
7. Моніторинг отриманих результатів.
8. Контроль якості розрахунків.
9. Застосування коригуючих дій.
10. Визначення напрямів управлінського впливу за результатами розрахунків.
11. Прийняття управлінських рішень та контроль за їх виконанням за окремими складовими економічної безпеки підприємства.

Загалом, слід відмітити, що більшість сучасних підприємств, у зв'язку з тяжкою економічною ситуацією, що простежується на сьогоднішній день, не приділяють достатньої уваги визначенню економічної безпеки, що своєю чергою призводить до появи низки проблем виробничого і не виробничого характеру. Враховуючи те, що економічна ситуація в країні характеризується нестабільністю політичних, економічних, суспільних відносин, визначаємо необхідність використання принципово нового підходу для формування системи управління економічною безпекою сучасного підприємства.